

Дурдинець Мирослав Юрійович,
ад'юнкт докторантури та аспірантури
Національної академії внутрішніх
справ;

Науковий керівник: Костицький М. В., професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України

ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА У ФРАНЦІЇ ТА НІМЕЧЧИНІ ЗА ЧИСТОТУ МОВИ ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

Українська мова сьогодні - це не лише засіб спілкування українського народу, через мову відбувається процес самоідентифікації українців. Національна самоідентифікація певною мірою залежить від значення рідної мови для особистості, від частоти її використання під час спілкування, адже слово розкривається через особистість.

Українська держава унікальна тим, що за відсутності довгих тисячоліть власної державності нам вдалося зберегти рідну (українську) мову, культуру і традиції.

Після здобуття Незалежності, а невдовзі прийняття Основного закону держави, українську мову було визнано єдиною державною мовою [5].

З часом мовна політика держави стала інструментом маніпуляції суспільної свідомості, що мало на меті укріплення політичних позицій окремих осіб та партій. Однією з вагомих причин масових проявів сепаратизму в окремих регіонах України стали маніпулятивні політичні інструменти, в тому числі зловживання питанням мов національних меншин. Добре розуміючи, що мова виражає єдність держави, деякі деструктивні політичні сили умисно почали паплюжити українське слово, використовуючи для цього засоби масової інформації.

Усне слово у телерадіоєфірі чи на сцені має могутню силу впливу на свідомість і сприяє утвердженню авторитету мови, тому працівники цієї сфери (політики, журналісти, ведучі телепрограм, актори тощо) повинні усвідомлювати моральну

відповідальність за потужний вплив на формування мовної особистості, на виховання молодого покоління. Таких переконань був Іван Огієнко, який зазначав: «Особа, що не знає добре своєї соборної літературної мови та своїх рідномовних обов'язків, не може бути робітником пера» [4, с. 68]. Підтримуючи міркування знаного українського мовознавця, нам видається неприйнятним таке явище, як перебування на найвищих державних посадах та в парламенті осіб, які не володіють українською літературною мовою. Вважаємо, що це суттєво шкодить національним інтересам держави, підриває наш авторитет на міжнародній арені, призводить до низької освіченості населення.

Яскравими прикладами справжньої турботи за мовну політику держави є досвід Франції та Німеччини. Для цих країн чистота рідної мови є основою національної політики.

Існує безліч підтверджень загостреної уваги політичного керівництва держав до мовного питання. Наприклад, в обох країнах діє спеціальний Закон «Про чистоту державної мови». На основі цього закону здійснюється документообіг, телерадіомовлення, встановлюються жорсткі вимоги до спілкування державних службовців під час виконання своїх обов'язків.

Не можна оминати увагою той факт, що зовсім недавно Вищою радою з аудіовізуальних комунікацій Франції було ухвалено рішення про заборону вживати назви соціальних мереж «Facebook» або «Twitter» в теле- і радіопросторі. Слід зауважити, що більшість теле- і радіоканалів в усьому світі мають свою сторінку на «Facebook» або «Twitter», де спілкуються зі своїми глядачами. Відповідно, під час своїх програм після фрази «стежте за нами у соціальних мережах» їхні ведучі кажуть, на яких саме мережах. У Франції ж згідно із зазначеним нормативно-правовим актом французьким теле- і радіоведучим треба казати так: «Стежте за нами у соціальних мережах». А за якими - глядачі мають здогадатися самі, бо називати їх забороняє закон [3].

Більшість держав розглядають пропаганду своєї національної культури як інструмент поширення політичного впливу в світі. Міжнародні відносини в галузі культури служать посиленню авторитету тих держав, які в них беруть участь.

Встановлюється прямий зв'язок між «глобальним» рангом нації і поширенням у світі її культури.

У Франції першу урядову установу, яка має в своїй назві слово «культура», - Генеральна дирекція культурних відносин, - було створено в 1945 році. Так французьке керівництво прагнуло зміцнити роль країни у світовій політиці. Причому пріоритет віддавався поширенню французької мови за кордоном.

На сьогоднішній день у Франції існує велика кількість структур, організацій і комісій, покликаних впливати на мовну культуру. Існують структури, які виробляють і проводять в життя «лінгвістично-культурну» політику Франції на міжнародній арені, визначають політику країни, пов'язану з Міжнародною організацією Франкофонії і з посиленням ролі французької мови в світі.

Головну роль відіграє президент Франції, який визначає напрямок зовнішньої політики країни. Він представляє країну на регулярних самітах Франкофонії.

Слід також звернути увагу, що навіть відсутність норми про мову в конституціях деяких держав Європи не заважає проводити широкомасштабну державницьку політику, яка зосереджена на укріпленні національної мови, популяризації її за кордоном. Наприклад, така ситуація склалася у Федеративній Республіці Німеччині.

Дотепер Німеччина залишається єдиною з трьох німецькомовних країн Європейського Союзу, в Конституції якої чітко не прописано офіційний статус мови. Загалом у 17 з 27 країн-членів ЄС норма, яка регулює вживання національної мови, закріплена конституцією. Потрібно віддати належне народу ФРН та її політичному керівництву, які, попри відсутність окремої норми про мову в Конституції, дуже дбайливо ставляться до чистоти німецької мови.

Так, наприклад, міністр транспорту Німеччини Петер Рамзауер вирішив боротися за порядок і чистоту не лише на німецьких дорогах, але й у німецькій мові. На його думку, англіцизми ізолюють громадян, які не володіють англійською мовою.

Під час однієї з робочих нарад Петер Рамзауер сказав наступне: «Переступивши поріг міністерства транспорту Німеччини, можна помітити, що в стінах відомства проводять

«попередні обговорення» замість «брифінгів», відбувається «збирання ідей», а не «брейнстормінг», говорять про «знання», а не «ноу-хау». «Відтепер я забороняю вживати в своєму відомстві іншомовні поняття, які можна замінити німецькими термінами», - підсумував міністр [3].

Показовим є і те, що в Німеччині навіть складено список англійських висловів, замість яких слід вживати виключно німецький відповідник.

Важко уявити, щоб парламентар чи державний чиновник Франції або ФРН виступав у парламенті своєї країни на іншій мові, крім державної.

Аналізуючи досвід Франції та Німеччини, напрошується логічний висновок про відсутність в Україні належної мовної культури і державницької політики щодо мови. Зазначена проблема зумовлена різними факторами, але основною передумовою є засміченість теле- і радіопростору словами іншомовного походження, трансляція інформаційних каналів російською мовою та відкрите недотримання норм Конституції України і Закону України «Про державну службу» в контексті призначення на вищі керівні посади осіб, які не володіють державною мовою [2].

Таким чином ми вважаємо, що, коли в нашій країні найближчим часом не буде сформована державна мовна політика, то рівень україномовного населення буде дедалі меншим, а це є реальною загрозою знищення головної ознаки самоідентифікації нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дротянко Л. Г. Філософські проблеми мовознавства. - К. : Навчальна книга, 2002.
2. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015.
3. Електронний ресурс : <http://lingvj.oa.edu.ua/articles/2014/n44/35.pdf>.
4. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) Історія української літературної мови / Упорядник М. С. Тимошик - К. : Наша культура і наука, 2001.
5. Конституція України прийнята Верховною Радою України 28.06.1996.